

ایران شناسی در پاکستان

(۶)

ایرانیان در پاکستان

در بین مسلمانان شبه قاره هندوستان تعداد کثیری از ایرانیانی وجود داشتند که نیاکان آنها در قرون و اعصار گذشته بناوین مختلف بآن سرزمین رهسپار شده و در آنجا متوطن گردیدند. کلیه افراد این جمعیت طبعاً پرچمدار فرهنگ و تمدن ایرانی بوده و آن را پرارزشترین سرمایه زندگی خود میدانستند و زبان و رسوم و آداب و سنن ملی آنان در زندگی تمام مسلمانان آن سرزمین نفوذ عجیبی داشت و آنان را از نظر پندار و کردار در مقابل سایر ملل هند مشخص و متمیز می ساخت فی الواقع همین اختلاف زیاد در روشهای فکری و نظری مسلمانان در مقابل هند که ناشی از نفوذ تمدن و فرهنگ ایرانی در آنها بود و آنان در صدد حفظ آن برآمده و خواستار سرزمینی شدند خشت اول تقسیم هند و باعث ایجاد کشور مستقل پاکستان گردیده است بنابراین ملت پاکستان را که دوستدار آئین زندگی و سنن ملی و زبان و ادبیات ایران میباشد میتوان تماماً ملت ایران قلمداد نمود ولی در این سطور مقصود از ایرانیان کسانی هستند که فعلاً گذرنامه ایرانی یا انگلیسی داشته و بعنوان افراد ایرانی در آن کشور بسر میبرند.

بسیار موجب خوشوقتی و باعث افتخار ملت پاکستان است که چندین هزار نفر ایرانی در آن سرزمین بانهایت آسایش و آزادی بکارهای گوناگون اشتغال ورزیده و بانهایت آسودگی و شادکامی زندگی میکنند. جمعیت مذکور که بالغ بر ده هزار نفر میباشد

در شهرهای مختلف آنکشور پراکنده بوده ولی بیشتر در کراچی و کویتا و لاهور و داکا متمرکز شده‌اند. پس از تقسیم هند در حدود ۱۵۰ نفر ایرانی از بنگال غربی بداکو چنگانگ و در حدود ۲۵۰ نفر از بمبئی به شهرهای پاکستان غربی مهاجرت نموده‌اند.

علاوه بر شغل‌های آزاد مانند دایر نمودن کافه و رستورانها و تجارتخانه‌ها برخی از ایرانیان مانند آقایان ابوالحسن اصفهانی، فرهاد میرزا، دکتر شیرازی، محمد علی زرنگار بهشتی، خاتم پروین مشرقی و امثال اینها خدمات دولتی را به عهده داشته‌اند و همچنین در بازرگانی و فعالیت‌های تجاری آقایان مهدی زاده، رزاق زاده، حافظیان، احمد اصفهانی و برادران ریحانی و اعضای خانواده، مازی شیرازی و قزلباشها و امثال آنان خیلی معروف بوده و دارای ثروت و نفوذ زیادی می‌باشند. در هر گوشه از شهرهای بزرگ پاکستان مخصوصاً کراچی و کویتا کافه و رستورانهایی که توسط ایرانیان دایر گردیده است بچشم می‌خورد و مجموع آنها بتنهائی در کراچی از ۱۶۰ متجاوز است و در هر يك از آنها عکسهای اعلی‌حضرتین و مشاهیر ایران و عمارات زیبای آنکشور دیده میشود گویا آنها بسهم خود نیز نقش سفارت ایران را ایفا مینمایند.

از حیث فعالیت مذهبی نیز ایرانیان در آنکشور مقام فوق العاده را کسب نموده‌اند آیت الله آقای شیخ شریعت اصفهانی بنمایندگی از طرف مرحوم آیت الله بروجردی در آنجا بسر میبرده و امور مربوط به پارساد مردم را به عهده داشته‌اند و هر سال عده‌ای از علمای خراسان و طلاب دینی ایرانی بآن دیار مسافرت میکنند و مخصوصاً در روزهای سوگواری محرم در بعضی از حسینیه‌ها و تکایا منبر می‌روند و علاقمندان زیادی مصائب شهیدان کربلا را از آنها بفارسی می‌شنوند.

انجمن ایرانیان مقیم پاکستان که در سال ۱۹۴۹ میلادی در کراچی تشکیل یافته و دارای حسینیه‌ای بزرگ است مهمترین و بزرگترین انجمن شیعیان آن شهر محسوب میگردد دانشمند عالمی مقام حضرت آقای مهدی پویا که ریاست انجمن مذکور را به عهده دارند بعلمت مقام ارجمند علمی خود دارای نفوذ خاصی در بین پاکستانیان بوده و مورد احترام همه طبقات مردم می‌باشند. ایشان چاپخانه‌ای بنام مطبعه ندای اسلام داشته و مجله هفتگی

انگلیسی بنام اینترپرائیز رائیز انتشار میدهند. انجمن ایرانیان علاوه بر تأسیس دبیرستان ملی ایرانیان، دانشکده فنی راهم در کراچی دایر نموده و صدها دانشجوی ایرانی و پاکستانی را هر سال در زمینه فنون مختلف آماده خدمت ساخته و بدین ترتیب کمک شایانی در سر نوشت جوانان مملکت بعمل می آورد.

در تمام شهرهای بزرگ پاکستان اسامی ایرانی مانند دارا، پهلوی، فردوسی، خیام، سعدی، حافظ، فرح، شهناز، شیراز، اصفهان، شمیران، تهران، ایران و امثال اینها بر سر تابلوهای کافه و رستورانهای بزرگ بچشم میخورد. یکی از زیباترین خیابانهای قسمت جدید شهر کراچی «شاهراه ایران» نامیده شده است. همچنین یکی از مدرن ترین و مجهزترین سینماهای آن شهر سینمای خیام نامیده شده و تمام نقاشی ها که روی در و دیوارها و صندلی و پرده های آن چشمهای بینندگان را خیره میسازد با مطالب رباعیات خیام که در آنجا نوشته شده مطابقت دارد. تابلوهای بزرگی که از طرف شرکت های معروف «ایران اسنو» و «ایرانی تی کمپنی» با طرز جالبی تهیه و در میدان و اماکن مختلف در شهرها و جاده ها نصب گردیده است یادآور ایران بوده و از همان عمومی مردم را بطرز مؤثری متوجه آن کشور میسازد.

مدتیست از طرف مردم پاکستان و اتباع ایرانی مقیم کراچی انجمن بزرگی بنام انجمن فرهنگی پاکستان و ایران در کراچی تأسیس یافته که در مواقع مختلف برنامه های جالبی اجراء مینماید و در تشیید روابط دوستی و تحکیم پیوندهای مودت و همبستگی دو کشور میکوشد آقای الف راجپوت که همواره در راه توسعه و تحکیم مبانی دوستی دولت سعی بلینی را بخرج داده است دبیر انجمن مذکور بوده و مجله ای نیز از طرف آن بفارسی منتشر ساخته است. در تمام فعالیت های این انجمن ایرانیان مقیم شهر کراچی، سهم مهمی را بعهدہ داشته اند از طرف دیگر دولت ایران در شهرهای کراچی، لاهور، کویت و پیشاور مراکز «بنام خانه فرهنگ ایران» بطرز آبرومندی دایر نموده که دارای کتابخانه و قرائت خانه و تالار سخنرانی و کلاسهای زبان و ادبیات فارسی میباشد. عدم زیادی از علاقمندان هر روز از این مؤسسات علمی و فرهنگی ایرانیان

استفاده سرشاری می‌برند و به معلومات خود در زمینه ادبیات فارسی و یا زبانشناسی می‌افزایند.

ایرانی ممکنست بهر کشوری که مسافرت کنند در آنجا احساس غربت بنمایند و هیچ جای دنیا ملتی را نیابد که خودش را از حیث تمدن و فرهنگ و زبان و رسوم و آداب زندگی مدیون ایران بدانند و یا صراحت آن را قبول کند ولی او در پاکستان با حس غرور مشاهده میکند که رجال و عوام آن مملکت همگی مقرر به این حقیقت اند که از جهات مختلف در زندگی مدیون ایران میباشند. در هر جای پاکستان شباهت زیادی از ایران بچشم میخورد و بر مبنای چنین یکرنگی او در آنجا احساس غربت نمی‌نماید.

روحیات من

اشک ریزد دلم از شعله آهی گاهی
 مست گردد سرم از جام نکاهی گاهی
 بهوا بر جهم از شادی دل کودکوار
 گر بر قصد ز صبا شاخ گیاهی گاهی
 من شوم غرق سرشک ار دگری بهر وداع
 برخی بوسه زند بر سر راهی گاهی
 روحم آنقدر ضعیف است و دل آنگونه رقیق
 که توان سوخت مرا ز آتش آهی گاهی
 شرمگینم ز خطاهای کهن گشته چنانک
 خون بجوش آیدم از یاد گناهی گاهی
 همچو نقش قدحم بر سر ره خاک نشین
 بگذری بر من دلخسته الهی گاهی
 طمع وصل مدام ار کنی از یار خطاست
 بس بود دولت دیدار تو گاهی گاهی
 پژمان بختیاری